

zetes alakú, sekély, egyenletes aljú, enyhén rézsűs falú, melynek déli részét elvágta az újkori vízvezeték munkaárka. Nyugati sarkában két kerekded cölöplyuk került elő, melyek valószínűleg a tetőszerkezetet tartották. A lakóhelyiség közepén nyílt tűzhelyet tártunk fel, míg K-i sarkában kb. 2×2,1 m nagyságú, patkó alakú kemencét észleltünk, melynek 25 cm magasan megmaradt a palástja, és melyben 2 ekepapucst rejtettek el. Az épület D-i oldalának közepén egy közepesen mély munkagödör volt, melynek Ny-i részén egy malomkő került elő. A nyílt tűzhely feletti betöltésben sok faszénmaradvány és néhány megégett embercsont került elő. A lakóépület leletanyaga korongon készült vékony falú, különböző színű kerámiatöredék, állatcsont, vassarló, kocsitartozék, paticsmaradványok.

KOLOZSI BARBARA

95. Debrecen, Repülőtér

(Hajdú-Bihar megye) U, R, B, Sza

2008. június 30-án szakfelügyeletet láttunk el a 47. sz. főút mentén, a katonai radarállomásnál, ahol csőfektetés közben régészeti objektumokat találtak. A megelőző feltárás szeptember 4. és október 6. között történt. A feltárás pontos helye a Debrecen és Mikepércs között, a 47. sz. országút mellett, annak Ny-i oldalán futó nyomóvezeték nyomvonalával és az A-1 szennyvízátemelővel érintett területen szeptember 4. és október 6. között, 1162 m²-en.

A lelőhelyen összesen 49 objektumot tártunk fel, melyek jelentős hányada megsérült a főút, illetve a radarállomásra vezető bekötőút építése során. Az objektumok közül 18 újkőkori gödör, 1 sír (a zsugorított váznak csak a 2 alsó végtagja maradt „in situ” helyzetben). Az 1/1 sz. szétszántott, illetve a 11/22 sz. hatalmas méretű objektum rendkívül leletgazdagnak bizonyult. Feltártunk 3 rézkori gödröt, melyek elszórtan helyezkedtek el az ásatás területén. Egy gödör késő bronzkorinak bizonyult. A feltárt terület D-i részén intenzív római császárkori (szarmata) telepjelenséget figyeltünk meg: viszonylag kis területen 12 közepes, illetve nagyméretű tárológödört és 3 kutat. Az objektumok érdekessége, hogy a legalsó betöltési réteg majdnem minden esetben vöröses, égett, paticsos-faszenes volt. Még a 22/35 sz. kútból (több mint 2 m mélységből) is került elő ilyen jellegű betöltés. A kutakban bélésre, faszervezetre utaló nyomokat nem találtunk. Az előkerült objektumok közül 6 újkőkori, 8 pedig bizonytalan korú volt.

SZELEKOVSKY MÁRTA

96. Debrecen, Rózsa-dűlő

(Hajdú-Bihar megye) Sza

A Beregsurány–Algyő közé tervezett gázvezeték nyomvonalán 2008 áprilisában került sor a lelőhely feltárására. Egy Kr. u. 3–4. századi szarmata falu telepjelenségeit tártuk fel a lelőhely déli részében. Az objektumok nagy része kisebb-nagyobb méhkas alakú gödör, amelyek-

ben megfigyelhetők voltak a használat előtti kiégetés nyomai. A település régészeti jelenségei közé tartozott még több árok, külső kemencék és agyagnyerő gödrök.

A lelőhely É-i felében volt a település temetője. Négy körárkos sír, három körárok nélküli aknasír és három a szelvényből kifutó körárkot tártunk fel. A körárkos sírok mindegyike D–É tájolású volt, bejáratuk az árok D-i végén helyezkedett el. Minden sír bolygatott volt, csak az egyik tartalmazta az elhunyt csontjainak többségét, a másik háromban csak pár darab embercsontot találtunk. A mellékletek közül bronzfibulák és edények töredékei kerültek elő.

Az aknasírok is D–É tájolásúak, ezek közül kettő volt bolygatott. Az egyikben megmaradt a lábhoz helyezett edény, a bronzfibula és egy kés. A másik bolygatott sírban egy fibulát és néhány gyöngyöt találtunk a csontváz környezetében. A lelőhelyen feltárt sírok közül csak egy volt bolygatatlan. Ezt nem vette körül árok, valószínűleg a temető legszélső sírja lehetett. A benne nyugvó férfinak egy kése és egy vascsatja volt.

A temető a szelvénytől K-re és Ny-ra is folytatódik.

D. SZABÓ LÁSZLÓ

97. Debrecen, Tócsó-part, Erdőalja

(Hajdú-Bihar megye) U, LT, Sza, A, Á

A lelőhelyen a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat megbízásából 2008. augusztus 11. és december 3. között 15 444 m²-en 1050 régészeti jelenséget azonosítottunk és tártunk fel. A lelőhelynek a vasúti sín és az erdei földút közé eső szakasza közepesen intenzívnek minősült. Az Árpád-kori falvak perifériájára jellemző sekély árkok és szarmata gödrök mellett az újranyesések során megjelentek azok a jellegzetes keskeny, mély, hosszú gödrök, amelyek gyakoriak a középső neolitik (AVK) telepeken térségünkben.

A lelőhely intenzitása fokozatosan növekedett a vasúti sín (Ny) irányában. Az Árpád-kori falu árcai tértagoló rendszerre (karámok?) álltak össze, földbe süllyesztett épületalapokkal kiegészülve. A szarmata telep tároló és egyéb gödrei (házalap, füstölő stb.) is egyre sűrűbben jelentek meg. A neolitik időszak telepjelenségeit nehezebb volt azonosítani, de a nyelés utáni nedves és száraz felszíni formák kirajzolódásai egyre inkább jelentek meg ezen a területen is. A meddőhányótól Ny-ra eső szelvényszakaszon a lelőhely legintenzívebb része jelentkezett. A három korszak településének itt található a centruma. Különösen az Árpád-kori falu szabadterei tüzelőterei, kemencefészkei és az azokhoz tartozó hamusgödrök sorozata jelezték a telep központját. Meglepően sok körárkos szarmata sír mutatta feltűnően a meddőhányó és a már említett Árpád-kori tüzelőtérrel borított szakasz között. A neolitik időszak kerámiatöredékei ezen a területen sűrűbben fordultak elő, mint a K-i szakaszon, de a gödrök körvonalait még nehezen lehetett azonosítani. Ezen a területen, a Tócsó-part közvetlen vonalán, szabad szemmel is jól lehetett

látni a neolitikum és az Árpád-kor közötti időszakban bekövetkezett eróziós (mesterséges?) feltöltődést (ez helyenként 80–100 cm-es emelkedést jelent).

Az I. szelvényben befejeztük a feltárást, majd a meddőhányó ráhordása után kinyitottuk a meddőhányó alatt lévő lelőhelyszakaszt is (IV. szelvény), ahol neolitikus gödröket, egyelőre meghatározhatatlan korú árkokat, késő avar sírokat (sírcsoportban) és egy újkori tanya romjait azonosítottuk.

A II. szelvényben a szarmata körárkos temetőrészt fejeztük be. Ezen a területen eddig 4 középső neolitikus (AVK) és 56 szarmata sír került elő. A szarmata sírok többségükben kiraboltak voltak, de így is sikerült néhány mellékletben gazdag, érintetlen sírt feltárni, melyekbe edényeket, bronzfibulákat és sok gyöngyből álló gyöngyfüzéreket helyeztek mellékletként. Még a kirabolt sírokban is találtunk gazdag mellékletmaradványokat (ép edény a lábánál, otthagytott üvegpasztá-gyöngyök a koponya alatt vagy a bokán).

A középső neolitikus sírok közül három melléklet nélküli volt, a negyedikben viszont edény, mészkőgyöngyök kerültek elő és okkernyomokat figyeltünk meg.

Ezen a területen több, tértagoló árkot is azonosítottunk: 1 középső neolitikus, 1 szarmata, 2 pedig újkori lövészárk volt. Ezenkívül szarmata kutakat, munkagödröket, középkori szabadtéri kemencéket és hozzájuk tartozó hamusgödröket tártunk fel.

A III. szelvényben a középkori leletekkel teli objektumok és jelenségek igen intenzíven kerültek elő (szabadtéri kemencék és tüzelőterek hamus gödreikkel, valamint kutak és árkok) a szarmata és neolitikus objektumok (kutak, gödrök) mellett.

A neolitikus, szarmata és középkori objektumok mellett 4 kelta földbe mélyített házalapot és egy nagyobb agyaggyerő gödröt tártunk fel. A vaskori objektumok újdonságnak számítanak ezen a lelőhelyen. A középkori objektumok közül jelentőségükben kiemelkednek a nagyméretű kutak, melyeket hasított fával, deszkával béleltek ki. Különösen érdekes egy olyan kút, amelyben hordó alakú dongára kialakított deszkák szolgálták bélésül; kívül tömörített földdel szorították össze a deszkákat. Néhány kút aljában ép edényeket (korsókat) találtunk.

Itt is sok kemence és egyéb szabadtéri tüzelőhely nyoma került elő. Úgy tűnik, hogy a vaskor késői időszakában (Kr. e. 4–1. sz.) ez a terület folyamatosan száraz lehetett, ezért találtunk itt házakat. A többi korszakból ezen a területen sem sírok, sem lakóházak nyomai nem kerültek elő.

HAJDÚ ZSIGMOND – NAGY EMESE GYÖNGYVÉR

98. Decs, Ete

(Tolna megye) Kö

2008. május 11. és június 29. között végzett Miklós Zsuzsa légi felderítéses megfigyelést a mezőváros területén, ahol ebben az évben sem volt egységes a növényzet.

A tervezett terepbejárások célja az egyes területrészek művelés nyomán változó állapotának ellenőrzése volt.

Március 16-án a mezőváros K-i részén igen apró fazék oldaltöredékeket, pohár alakú kályhaszem töredékeit és állatcsontmaradványokat figyeltünk meg. A mezőváros középső részén gabona állt. A szőlőhegyi út esetében a két padka megerősítése volt látható. Ezt a mezővárost érintő részen is megfigyelhettük.

Október 15-én ismét terepbejárást végeztünk a mezőváros középső területén, melynek során a szokásos késő középkori leletanyagot találtuk. A Kovács Gyöngyi vezette OTKA program keretében végzendő talajvizsgálathoz a mezővárost övező egykori patakmeder területén is tartottunk terepszemlét, főként a K-i oldalon, valamint az É-i oldal egyik egykori mederkanyarulatánál.

November 23-án a mezőváros DK-i részénél végeztem megfigyeléseket. A területen nem mutatkozott a korábbi időszaknál jelentősebb mennyiségű leletanyag a felszínen.

VIZI MÁRTA

99. Dédestapolcsány, Verepce-tető

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) B, LT

2008. június 2-án valamint szeptember 11–13. között fémdetektoros vizsgálatot végeztünk a Verepce-bércen található őskori magaslati erődített telepen. A Nováki Gyula által felmért és leírt, közel 120 ha területű lelőhely egy É–D irányú hegygerincen helyezkedik el. Belső területe erősen tagolt, a hegy tömbjét alkotó palából két mészkőkúp emelkedik ki, a Dédesi vár, amelyen egy középkori várrom található és az erődítési nyomokat nem mutató Kis-vár. Ezekről délre a Vásárhely-parlag és a Vár-pada emelkedik ki, majd a telepet a névadó Verepce-vár nevű D felé lassan emelkedő és szélesedő hegyhát zárja. A hegygerinc K-i és Ny-i oldala egészen a völgytalpig teraszosítva van, azonban a Ny-i oldal a növényzet sűrűsége miatt nehezen járható.

2007-ben a Herman Ottó Múzeum munkatársai egy leletbejelentést követően a Verepce-váron fémeszközöket és vas nyersanyagrogókat, valamint néhány bizonytalan korú bronztárgyat gyűjtöttek, műszeres vizsgálatot a telep többi részén nem végeztek.

Korábbi kirándulásaink alkalmával a lelőhely több pontján is nagyszámú bolygatás nyomát figyeltük meg. A rablógödrök mérete, valamint a körülöttük szétdobált kerámiatöredékek és vastárgyak illegális fémkeresők tevékenységére utaltak. Az erődített település egészén megtalálható rablógödrök szóródása a területre régóta visszajáró, tervszerűen dolgozó fosztogatók jelenlétére utalt.

Munkánk során mi is több helyen találtunk olyan, a felszínen heverő őskori vastárgyakat, amelyeket feltehetően a lelőhelyet fosztogató fémkereső műszeres rablók ástak ki, de mivel nem tulajdonítottak különösebb értéket nekik, eldobták őket. Közülük kiemelkedik két vas tokos balta, néhány nagyméretű vas nyersanyagrogó és egy vasból készült fibula. A verepce-bérci őskori tele-